

Utrikesutskottets yttrande 2024/25:UU3y

Sveriges genomförande av Agenda 2030

Till finansutskottet

Finansutskottet beslutade vid sammanträdet den 12 december 2024 att ge övriga utskott tillfälle att senast den 13 februari 2025 kl. 14.00 yttra sig över regeringens skrivelse 2024/25:66 Sveriges genomförande av Agenda 2030 och eventuella följdmotioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde (prot. 2024/25:22).

Utrikesutskottet lämnar i yttrandet synpunkter på skrivelsen i den del det gäller Sveriges bidrag till det globala genomförandet av Agenda 2030 och regeringens bedömning av riksdagens tillkännagivande om hur Sveriges genomförande av Agenda 2030 bör redovisas för riksdagen. Därutöver yttrar sig utrikesutskottet över motionerna 2024/25:3300 av Mikael Damberg m.fl. (S) i den del som gäller mål 17, 2024/25:3299 av Ida Gabrielsson m.fl. (V) yrkandena 4 och 8–10 och 2024/25:3306 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkandena 4, 7, 12 och 14.

Utrikesutskottet anser att finansutskottet bör avstyrka motionsyrkandena. I yttrandet finns fem avvikande meningar (S, V, C, MP).

Utskottets överväganden

Bakgrund

I proposition 2019/20:188 föreslog den dåvarande regeringen ett mål för Sveriges genomförande av Agenda 2030. I propositionen gjordes också vissa bedömningar av arbetets inriktning. Utrikesutskottet yttrade sig till finansutskottet över vissa delar av propositionen och de motioner som hade väckts med anledning av den (yttr. 2020/21:UU2y). Bland annat yttrade sig utrikesutskottet om det övergripande mål som regeringen föreslog för Sveriges genomförande av Agenda 2030, hur målet förhöll sig till det befintliga målet för politiken för global utveckling (PGU) och hur regeringen bedömde att målet för Agenda 2030-arbetet skulle följas upp och redovisas för riksdagen.

Förutom att tillstyrka propositionen ansåg utrikesutskottet att finansutskottet borde föreslå att riksdagen skulle göra ett tillkännagivande om att regeringen ska redovisa arbetet med Sveriges genomförande av Agenda 2030 vartannat år i en skrivelse till riksdagen, och därmed tillstyrka även ett par motionsyrkanden.

Finansutskottet instämde i vad utrikesutskottet framförde i yttrandet och riksdagen fattade i december 2020 beslut i enlighet med finansutskottets förslag (prop. 2019/20:188, bet. 2020/21:FiU28, rskr. 2020/21:154).

En första skrivelse med en redovisning av Sveriges genomförande av Agenda 2030 lämnades till riksdagen i maj 2022. Skrivelsen behandlades efter valet av den nytilträdde riksdagen (skr. 2021/22:247, bet. 2022/23:FiU7, rskr. 2022/23:31). I beredningen lämnade utrikesutskottet ett yttrande till finansutskottet med synpunkter på Sveriges bidrag till det globala genomförandet av Agenda 2030, samstämmighetspolitiken och regeringens uppföljning och redovisning av Sveriges genomförande av Agenda 2030 (yttr. 2022/23:UU1y).

Skrivelsen

I skrivelsen redogör regeringen för sitt samlade arbete med att genomföra Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Bidraget till agendans globala genomförande redovisas i ett särskilt avsnitt. Regeringen framhåller där att Sverige genom utrikes-, bistånds- och handelspolitiken bidrar aktivt till verksamhet som syftar till att möjliggöra det globala genomförandet av Agenda 2030. I samband med detta betonar regeringen varje lands ansvar för sin egen utveckling och för sina medborgares välbefinnande för att skapa förutsättningar för en hållbar utveckling globalt.

Som delar av det svenska bidraget framhåller regeringen bl.a. strategin för Sveriges uppbyggnads- och reformsamarbete med Ukraina, ett utökat och effektiviserat klimatbistånd, reformagendan för biståndet samt strategin för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft. I övrigt

redovisar regeringen hur Sverige som aktör i FN, EU och Norden har bidragit till det globala genomförandet. Det har bl.a. handlat om att

- verka för innovativa finansieringslösningar och mobilisering av den privata sektorn till stöd för hållbar tillväxt
- inta en ledande roll för att ta fram ett globalt ramverk om digitalt samarbete
- delta aktivt i förhandlingarna inför FN:s framtidstoppmöte i september 2024 och bidra till antagandet av den s.k. framtidspakten till stöd för genomförandet av Agenda 2030
- driva på inom EU för att stödja Ukraina, främja global hälsa och bekämpa korruption som ett utvecklingshinder.

I skrivelsen redogör regeringen även för sitt arbete med att utveckla en samstämmig politik för utveckling. Detta arbete tar sin utgångspunkt i Agenda 2030 och regeringens reformagenda för biståndet, vilket regeringen tydliggjort genom sitt förslag i budgetpropositionen för 2025 om att upphäva riksdagsbindningarna i fråga om PGU. Regeringen framhåller att den främjar långsiktighet, effektivitet och resultat samt ökar genomslaget för svenska intressen globalt genom att säkerställa samordning och samstämmighet mellan olika politikområden, såsom säkerhetspolitiken, utrikespolitiken, utvecklingspolitiken, handelspolitiken, klimatpolitiken och migrationspolitiken. Vidare framhåller regeringen att ett bättre samspel mellan utvecklingssamarbetet, export- och investeringsfrämjandet samt handelspolitiken kan förbättra förutsättningarna för hållbar utveckling i utvecklingsländer genom ökat handelsutbyte, där svenska företag samtidigt kan bidra till goda utvecklingsresultat och klimatnytta. Svenska företag kan enligt regeringen spela en viktig roll i genomförandet av utvecklingssamarbetet.

Hur Sverige uppfyller agendans 17 mål redovisas i övergripande sammanfattningar för varje mål med mer ingående beskrivningar av vissa områden som regeringen bedömer har en stor bäring på måluppfyllelsen. Sveriges bidrag till det globala genomförandet av Agenda 2030 uppmärksammas särskilt inom mål 1 Ingen fattigdom, mål 16 Fredliga och inkluderande samhällen och mål 17 Genomförande och globalt partnerskap.

Under mål 1 Ingen fattigdom lyfter regeringen fram Sveriges internationella utvecklingssamarbete som ett område av betydelse för måluppfyllelsen. Regeringen hänvisar till prioriteringarna i sin reformagenda för biståndet och framhåller att det är nödvändigt med handel, privata investeringar, lån och inhemsk resursmobilisering för att länder ska kunna nå de globala målen för hållbar utveckling. Biståndet ensamt kan inte lyfta länder ur fattigdom. En viktig del av regeringens biståndsagenda är därför att stimulera ekonomisk tillväxt och jobbskapande i samarbetsländerna. Regeringen verkar av samma skäl även för att främja en fri och regelbaserad världshandel, öka samarbetsländernas deltagande i den internationella handeln och bidra till utbildning och kompetensutveckling. Sveriges utvecklingssamarbete ska enligt regeringen bidra till att mobilisera den privata sektorns och andra aktörers engagemang och investeringar i hållbar utveckling.

Under mål 16 Fredliga och inkluderande samhällen anger regeringen att Sverige är en stark röst och aktör globalt för demokrati, rättsstatens principer och mänskliga fri- och rättigheter. Sverige verkar även för att minska korruptionen och stärka rättssystemen i samarbetsländerna. Vidare framhåller regeringen de bidrag till måluppfyllelsen som ges genom Sveriges stöd till Ukraina och engagemang i EU:s civila och militära krishantering. Insatser, inte minst genom utvecklingssamarbetet, för att främja demokrati och rättsstatens principer anges som ett område av särskild betydelse för måluppfyllelsen. I samband med detta betonar regeringen samarbetsländernas ansvar för att upprätthålla mänskliga fri- och rättigheter för de egna medborgarna, och att förutsättningarna för ett effektivt utvecklingssamarbete försämrats när samarbetslandets regering saknar reformvilja. Ett annat område som framhålls är bidrag till fred, utveckling och säkerhet. På detta område redovisas Sveriges stöd till Ukraina och verksamheten för att på Ukrainas villkor få ett slut på den ryska aggressionen. Regeringen framhåller också att den på olika sätt främjar inkluderande fredsprocesser och mänskliga fri- och rättigheter i konfliktsituationer och att Sverige verkar för att kvinnors och flickors situation ska beaktas vid väpnade konflikter.

Under mål 17 Genomförande och globalt partnerskap framhåller regeringen att Sverige, som ledande givare av utvecklingsbistånd, klimatfinansiering och humanitärt stöd, ger ett viktigt bidrag till det internationella arbetet för hållbar utveckling. Regeringen strävar efter att stärka synergierna mellan utvecklingssamarbete, främjande och handelspolitik för att bidra mer effektivt till hållbar utveckling, t.ex. genom biståndsinstrument som gör att näringslivet kan bidra till ett större samlat svenskt arbete för fattigdomsminskning. Regeringen framhåller också nödvändigheten i att offentlig och privat finansiering samverkar och den viktiga roll som de multilaterala utvecklingsbankerna spelar.

I skrivelsens avslutande avsnitt om nästa steg i genomförandet anger regeringen att Sverige genom utrikes-, bistånds- och handelspolitiken bidrar aktivt till verksamhet som syftar till att möjliggöra det globala genomförandet av Agenda 2030. Samtidigt som regeringen betonar varje lands ansvar är Sverige en stark röst och aktör för fri- och rättigheter och jämställdhet. Sverige ska också fortsätta att vara en av de mest generösa biståndsgivarna i världen. Regeringen kommer även att fortsätta att arbeta för att EU ska genomföra Agenda 2030 på ett effektivt sätt inom och utanför EU:s gränser.

Motionerna

I kommittémotion 2024/25:3300 av Mikael Damberg m.fl. (S) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med en plan för hur regeringen ska skärpa sitt arbete för att nå Agenda 2030-målen. Som inslag i en sådan plan framhåller motionärerna bl.a. att Sverige ska vara ledande i arbetet med Agenda 2030 och driva på för Parisavtalets genomförande för en hållbar utveckling och en jämlik värld. Anslaget till det internationella biståndet bör motsvara 1 procent av Sveriges bruttonationalinkomst (BNI) och

klimatbiståndet genom FN bör stärkas. Motionärerna anser också att regeringen i fråga om handelsbiståndet måste involvera alla parter, lyfta fram arbetstagares rättigheter och fackliga rättigheter, förtydliga kopplingen till Agenda 2030 och Parisavtalets mål samt inkludera fackföreningsrörelsen i dialogen med näringslivet.

I kommittémotion 2024/25:3299 av Ida Gabrielsson m.fl. (V) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om skuldhantering och för att motverka skatte- och kapitalflykt. Enligt motionärerna måste en aktiv biståndspolitik kombineras med skuldavskrivningar och åtgärder mot skatte- och kapitalflykt för att stärka fattiga länders ekonomier. Därför behöver näringslivets roll för skatteintäkter i utvecklingsländer tydliggöras och Sverige arbeta för bättre internationella regler mot multinationella företags skatteflykt.

I motionens yrkande 8 föreslås ett tillkännagivande om att Sverige som enskilt land och inom EU och FN bör verka för att värna det demokratiska utrymmet och civilsamhällets roll. Motionärerna anser att regeringen håller på att överge den svenska traditionen av att värna det civila samhället i internationella sammanhang, vilket de anser får långtgående konsekvenser för viktiga civilsamhällesorganisationer både i Sverige och i andra länder.

I yrkandena 9 och 10 föreslår motionärerna tillkännagivanden om att regeringen bör återinföra PGU och om att allt bistånds- och utvecklingssamarbete bör kopplas till strävan efter att uppfylla Agenda 2030 och PGU. Motionärerna anser att upphävandet av PGU kommer att minska samstämmigheten i politiken och riksdagens möjligheter till inflytande och granskning. De anser också att regeringens biståndspolitiska reformer riskerar att leda till ett mer bundet, och därmed ett dyrare och mer ineffektivt, bistånd som kan komma att gå till insatser som bör finansieras på andra sätt eller som står i konflikt med utvecklingspolitikens mål.

Ett liknande tillkännagivande om att regeringen bör återinföra PGU som styrmedel för utvecklingspolitiken föreslås av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) i kommittémotion 2024/25:3306 yrkande 4. Motionärerna anser att ett återinförande av PGU skulle garantera samstämmighet i regeringens politik. Detta anser de behövs eftersom regeringen avviker från samstämmighetspolitikens innebörd genom att likställa den med att all politik ska utgå från svenska intressen utan att ta hänsyn till politikens konsekvenser.

Motionärerna anser därutöver att regeringen agerar på ett sätt som visar att den varken erkänner civilsamhället som viktig aktör i Agenda 2030-arbetet eller betraktar civilsamhället som en del i demokratin. För att åtgärda detta föreslår de i yrkande 7 ett tillkännagivande om att regeringen ska erkänna civilsamhällets roll för att nå de globala målen och en rättvis och hållbar värld.

I motionen framhålls också att regeringens skrivelse har vissa brister. Motionärerna anser bl.a. att det saknas en redogörelse för Sveriges bidrag till det internationella arbetet för biologisk mångfald. En mer uttömmande och transparent rapportering om detta är enligt motionärerna nödvändig för att Sverige ska kunna inspirera andra länder att vidta åtgärder. I yrkande 12

föreslår de därför att riksdagen ska tillkännage för regeringen att den i en handlingsplan om Agenda 2030 bör redogöra för ytterligare åtgärder som visar hur Sverige ska arbeta för att genomföra Kunming-Montrealramverket och redovisa hur svenskt bistånd och annan finansiering bidrar till det internationella arbetet för biologisk mångfald.

Vidare föreslår motionärerna i yrkande 14 ett tillkännagivande om att regeringen måste lyfta fram vikten av Agenda 2030 i internationella sammanhang och alltid koppla det till internationella åtaganden om mänskliga rättigheter, demokrati och att ingen får lämnas utanför. Motionärerna framhåller att Agenda 2030, trots att det saknas mål om demokrati och mänskliga rättigheter, ändå är det bästa globala samlande måldokumentet.

Utskottets ställningstagande

Riksdagen beslutade i samband med behandlingen av statsbudgeten för 2025 att upphäva riksdagsbindningar i fråga om PGU (prop. 2024/25:1 utg.omr. 7, bet. 2024/25:UU2, rskr. 2024/25:111–113). Regeringen motiverade sitt förslag om detta med att förutsättningarna har ändrats sedan riksdagen beslutade om PGU 2003. De mål, perspektiv och riktlinjer som riksdagen då godkände för PGU inkluderas numera i allt väsentligt i det mål som riksdagen beslutade om i december 2020 för Sveriges genomförande av Agenda 2030. Att bindningarna till PGU har upphävts bidrar därmed till en tydlig och effektiv styrning av regeringens politik.

Utskottet tillstyrkte regeringens förslag och ser det inte som aktuellt att överväga att återinföra PGU. Utskottet vill också uppmärksamma att det uttryckligen framgår av det mål som riksdagen beslutat om för Agenda 2030 att genomförandet ska ske genom en samstämmig politik nationellt och internationellt. Detta förnyade mål för en samstämmig politik för hållbar utveckling i enlighet med Agenda 2030 ansågs vid beslutet vara en naturlig utveckling av PGU som stärker samstämmigheten (prop. 2019/20:188, bet. 2020/21:FiU28, rskr. 2020/21:154). I sitt yttrande i ärendet noterade utskottet den breddning som det nya målet skulle innebära, dvs. att all politik ska stödja hållbar utveckling såväl internationellt som nationellt, regionalt och lokalt. Samstämmigheten för hållbar utveckling kom därmed att inte enbart omfatta åtgärder inom olika utgifts- och politikområden utan även mellan olika beslutsnivåer (yttr. 2020/21:UU2y s. 5). Utskottet vill i anslutning till detta understryka att samstämmighetspolitiken innebär att samtliga samhällsaktörer är viktiga i genomförandet av Agenda 2030. Det är när regeringen, riksdagen, regionerna, kommunerna, näringslivet och civilsamhället drar åt samma håll som förändring blir möjlig. Samma sak gäller självklart inom de internationella samarbeten som Sverige deltar i. Bland dessa framhåller utskottet, liksom regeringen, betydelsen av samarbetet inom EU för att genomföra Agenda 2030, såväl inom som utanför EU:s gränser. Genom detta samarbete möjliggörs ett större globalt genomslag för svenska perspektiv.

Vidare uppmärksammar utskottet att det framgår av skrivelsen att regeringen vämnar om hela Agenda 2030, dess integrerade och balanserade ansats och de tre dimensionerna av hållbar utveckling, dvs. den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga, där ingen ska lämnas utanför. Det framgår också att regeringen verkar för att Addis Abeba-handlingsplanen om utvecklingsfinansiering, Parisavtalet om klimatarbetet och Sendairamverket för katastrof-riskreducering ska vara integrerade delar i genomförandet av Agenda 2030. Regeringen framhåller även att Sverige, som ledande givare av utvecklingsbistånd, klimatfinansiering och humanitärt stöd, har bidragit till ett påskyndat genomförande av Agenda 2030. Vidare anför regeringen att Sverige ska fortsätta att vara en av de mest generösa biståndsgivarna i världen.

Utskottet välkomnar dessa uttalanden och påminner därutöver om att utskottet i behandlingen av biståndspolitiska motioner under våren 2024 delade regeringens uppfattning att det finns potential i att hitta synergier mellan bistånd och handel liksom i att bättre ta till vara svenska företags kunskaper för att möta växande globala utmaningar. Utskottet välkomnade i anslutning till detta att privata investeringar, handel och näringslivets roll i genomförandet av Agenda 2030 ska stärkas (bet. 2023/24:UU8 s. 12). Utskottet har också i behandlingen av biståndsbudgeten de senaste åren uttalat att den nuvarande modellen med en flerårig budgetram frikopplad från BNI och ett tak för asylrelaterade avräkningar ger mer transparens och långsiktighet i biståndet än den tidigare modellen som baserades på ett enprocentsmål för biståndsramen. I anslutning till detta vill utskottet även framföra att biståndet, även om det kan bidra till ett lands strävan efter egenförsörjning, motståndskraft och utveckling, aldrig ensamt kan lyfta ett land ur fattigdom. För detta krävs en bred och diversifierad finansiering genom t.ex. handel, privata investeringar, lån, företagande, remitteringar och inhemsk resursmobilisering i enlighet med handlingsplanen för utvecklingsfinansiering. Det är också centralt att betona varje lands ansvar för och ägarskap över sin egen utveckling och sina medborgares välbefinnande. Det är ett lands egen vilja till förändring som driver utveckling, och det är därmed också en förutsättning för ett effektivt utvecklingssamarbete. Det är av dessa anledningar viktigt att Sveriges utvecklingssamarbete inriktas på att bidra till att mobilisera den privata sektorns och andra aktörers engagemang och investeringar i hållbar utveckling.

Därmed anser utskottet sammanfattningsvis att regeringens politik på ett samstämmigt sätt främjar det globala genomförandet av målen för hållbar utveckling och att riksdagen inte bör göra något tillkännagivande till regeringen om utvecklings- och biståndspolitikens omfattning och koppling till Agenda 2030 eller om handelsbiståndets utformning.

Utskottet har i det föregående framhållit bredden av de finansieringskällor som krävs för att stärka fattiga länders ekonomier. Med anledning av det särskilda förslag om skuldhantering och vikten av att motverka skatte- och kapitalflykt som framförs i en motion hänvisar utskottet därutöver till sina

tidigare uttalanden om dessa frågor, bl.a. i utskottets yttranden till finansutskottet i tidigare ärenden om Sveriges genomförande av Agenda 2030. Utskottet vidhåller uppfattningen att utgångspunkten för skuldavskrivningar ska vara skuldållbarhet och en god reformpolitik. Samtidigt ska skuldavskrivningar riktas mot de fattigaste och mest skuldtyngda länderna. För att en skuldavskrivning ska innebära ett effektivt utnyttjande av medel för fattigdomsbekämpning är det enligt utskottet viktigt att den baseras dels på en analys av skuldens hållbarhet, dels på att det aktuella landet för en politik som främjar tillväxt och fattigdomsbekämpning. Utskottet står även fast vid uppfattningen att frågan om att motverka skatte- och kapitalflykt är viktig i arbetet med hållbart företagande och genomförandet av Agenda 2030. Utskottet förutsätter att multinationella företag betalar den skatt som de enligt lag är skyldiga att göra och i övrigt följer Organisationen för samarbete och utvecklings (OECD) riktlinjer på området. Utskottet noterar att regeringen i sin strategi för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft förväntar sig att svenska företag, förutom att följa OECD:s riktlinjer för multinationella företag, även följer FN:s vägledande principer för företagande och mänskliga rättigheter och Internationella arbetsorganisationens (ILO) trepartsdeklaration om multinationella företag och socialpolitik samt att de i övrigt agerar ansvarsfullt. Det finns därmed enligt utskottet inte skäl för riksdagen att göra något tillkännagivande om dessa frågor.

I skrivelsen konstaterar regeringen att den demokratiska tillbakagången fortsätter globalt och att utrymmet för civilsamhället minskar. Regeringen framhåller att Sverige är en stark röst och aktör globalt för demokrati, rättsstatens principer och mänskliga fri- och rättigheter. Regeringen lyfter även fram att arbetet för att främja frihet och bekämpa förtryck är en av de viktigaste tematiska prioriteringarna i regeringens reformagenda för biståndet. Med anledning av de motionsyrkanden som handlar om vikten av att värna demokratin och civilsamhället hänvisar utskottet även till de fleråriga strategier som regeringen antog under 2024 för Sveriges globala utvecklingssamarbete för arbetet med de mänskliga fri- och rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer och för Sveriges utvecklingssamarbete med det civila samhället. Den förstnämnda strategins övergripande mål är att globalt bidra till fria, trygga, rättvisa och inkluderande demokratiska samhällen som är fria från förtryck och som bygger på respekt för de mänskliga fri- och rättigheterna och rättsstatens principer. Den andra strategin syftar till att stärka civilsamhället i utvecklingsländer och förbättra förutsättningarna för civilsamhällesaktörerna i dessa länder att verka. Därmed behövs det enligt utskottet inte något tillkännagivande från riksdagen om vikten av att i utvecklingspolitiken värna demokratin och det civila samhällets roll.

Utskottet påminner om att målet för Sveriges genomförande av Agenda 2030 är avsett att tillföra ett kompletterande helhetsperspektiv på hållbar utveckling till de riksdagsbundna mål som redan finns. Arbetet bör bedrivas inom ramen för de existerande målen och ta sin utgångspunkt i målen för respektive utgiftsområde (prop. 2019/20:188 s. 14). Resultaten i förhållande

till dessa mål och vilka åtgärder som vidtas för att uppfylla målen redovisas av regeringen varje år i budgetpropositionen. Det är således en kompletterande överblickbar och samlad redovisning som tillhandahålls genom regeringens Agenda 2030-skrivelse.

Utskottet kan mot denna bakgrund konstatera att Sveriges stöd till det internationella arbetet för biologisk mångfald omfattas av resultatredovisningen för biståndsbudgeten och att regeringen i budgetpropositionen även beskriver politikens fortsatta inriktning på området. Vidare uppmärksammar utskottet att regeringen hösten 2024 uppdaterade sin fleråriga strategi för Sveriges globala utvecklingssamarbete inom miljö, klimat och biologisk mångfald. Strategin syftar bl.a. till ökat skydd, bevarande och restaurering av ekosystem och biologisk mångfald samt stärkta förutsättningar för hållbar förvaltning och hållbart nyttjande av landbaserade naturresurser. Utskottet ser därmed, i motsats till vad som föreslås i en motion, inte något behov av ytterligare redovisningar till riksdagen av Sveriges bidrag till det internationella arbetet för biologisk mångfald.

Finansutskottet bör följaktligen avstyrka motionerna 2024/25:3299 (V) yrkandena 4 och 8–10, 2024/25:3300 (S) i den del som gäller mål 17 Genomförande och globalt partnerskap och 2024/25:3306 (MP) yrkandena 4, 7, 12 och 14.

Avslutningsvis påminner utskottet om att riksdagen i anslutning till beslutet om mål för Sveriges genomförande av Agenda 2030 även gjorde ett tillkännagivande till regeringen om att den bör redovisa framstegen i genomförandet i en skrivelse till riksdagen vartannat år. Utskottet förordade detta tillkännagivande i ett yttrande till finansutskottet i beredningen av regeringens proposition med förslag till mål för genomförandet av Agenda 2030 (ytr. 2020/21:UU2y). Den skrivelse om Sveriges genomförande av Agenda 2030 som regeringen nu har lämnat till riksdagen är den andra i ordningen. Av skrivelsen framgår att regeringen anser att formerna för redovisningen därmed har blivit så etablerade att riksdagens tillkännagivande är tillgodosett och slutbehandlat. Utskottet kan instämma i detta.

Stockholm den 13 februari 2025

På utrikesutskottets vägnar

Aron Emilsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Aron Emilsson (SD), Morgan Johansson (S), Alexandra Völker (S), Yasmine Eriksson (SD), Olle Thorell (S), Linnéa Wickman (S), Joar Forssell (L), Tomas Eneroth (S), Magnus Berntsson (KD), Kerstin Lundgren (C), John E Weinerhall (M), Jacob Risberg (MP), Stefan Olsson (M), Katarina Tolgfors (M), Lotta Johnsson Fornarve (V) och Fredrik Saweståhl (M).

Avvikande meningar

1. Återinförande av politiken för global utveckling (S, V, MP)

Morgan Johansson (S), Alexandra Völker (S), Olle Thorell (S), Linnéa Wickman (S), Tomas Eneroth (S), Jacob Risberg (MP) och Lotta Johnsson Fornarve (V) anför:

Vi beklagar att riksdagen på regeringens förslag har upphävt PGU. Principen om samstämmighet har varit norm för Sverige sedan PGU antogs för drygt 20 år sedan. Beslutet föregicks av en lång process som syftade till att skapa bred enighet om bistånds- och utvecklingspolitiken och etablera en samstämmighet mellan riksdagen, regeringen och det civila samhället. Flera länder och även EU har inspirerats av PGU och den samstämmighetspolitik som PGU byggde på.

Att PGU har upphävts kommer att leda till minskad samstämmighet. Regeringens hänvisning till att arbetet nu bedrivs inom ramen för genomförandet av Agenda 2030 är inte tillräcklig kompensation för PGU, i synnerhet som regeringens arbete med Agenda 2030 är undermåligt och resurser till arbetet med agendan har dragits in. Det är också uppenbart att regeringen inte inser innebörden av samstämmighet när den likställer det med att all politik ska utgå från svenska intressen utan egentlig hänsyn till politikens konsekvenser.

Svensk politik måste vara samstämmig i den meningen att alla politikområden måste bidra till att uppfylla utvecklingspolitikens mål om en rättvis och hållbar global utveckling. För att säkerställa att samstämmighet präglar regeringens agerande måste regeringen återinföra och utveckla PGU som styrmedel för utvecklingspolitiken.

Vi anser att riksdagen bör tillkännage detta för regeringen och således att finansutskottet bör tillstyrka motionerna 2024/25:3299 (V) yrkande 10 och 2024/25:3306 (MP) yrkande 4.

2. Sveriges bidrag till det globala genomförandet av Agenda 2030 (S)

Morgan Johansson (S), Alexandra Völker (S), Olle Thorell (S), Linnéa Wickman (S) och Tomas Eneroth (S) anför:

Regeringen behöver skärpa arbetet för att nå Agenda 2030-målen. Det som har gjorts hittills är otillräckligt, och vi beklagar att regeringen har skurit ned på resurserna och lagt ned PGU. Regeringen borde enligt oss också ha gett den nationella samordnaren för Agenda 2030 ett förlängt och förnyat uppdrag att stödja utvecklingsarbetet. Vi anser att Sverige ska vara ledande i Agenda 2030-arbetet och driva på för Parisavtalets genomförande. Vi har lagt fram en rad förslag inom vart och ett av de 17 målen för att skapa en hållbar utveckling och en jämlik värld. Inom ramen för mål 17 Genomförande och globalt

partnerskap, som i många delar rör Sveriges internationella utvecklings- och biståndspolitik, vill vi att Sveriges bistånd ska uppgå till 1 procent av BNI och att klimatbiståndet via FN ska stärkas, t.ex. genom den globala klimatfonden.

När det gäller regeringens fokusering på handelsbistånd instämmer vi i att handel kan vara ett verktyg för en effektiv och rättvis klimatomställning och att det kan bidra till fattigdomsbekämpning och ekonomisk tillväxt. Det förutsätter emellertid att handelsbiståndet tydligt kopplas till Agenda 2030 och målen i Parisavtalet. Vidare behöver alla parter inom handeln vara involverade. Det är t.ex. viktigt att regeringen involverar fackföreningsrörelsen i dialogen med näringslivet och på så sätt använder och bygger vidare på den svenska modellen. Genom partssamverkan skapas förutsättningar för hållbar utveckling inom områden som klimat, mänskliga rättigheter, jämställdhet, hälsa och miljö. Arbetstagares rättigheter och fackliga rättigheter måste lyftas fram i alla samarbeten. Sammankopplingen mellan handel och bistånd måste göras på ett genomtänkt sätt och med utgångspunkt i en gedigen konsekvensanalys. Det saknar vi i regeringens politik. Vidare behöver Sveriges politik på olika områden vara samstämmig och det krävs en effektiv samordning för att uppfylla Sveriges åtaganden enligt Agenda 2030. Genom de nedskärningar och ambitionssänkningar som regeringen genomfört försvåras förutsättningarna för detta.

Vi anser att riksdagen bör tillkännage att regeringen bör återkomma med en plan för hur den ska skärpa sitt arbete med Agenda 2030 genom bl.a. åtgärder i linje med detta. Vi anser således att finansutskottet bör tillstyrka motion 2024/25:3300 (S).

3. Sveriges bidrag till det globala genomförandet av Agenda 2030 (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V) anför:

Bistånd är en viktig del av utvecklingspolitiken, men det är långt ifrån det enda verktyget i arbetet med att nå utvecklingsmålen. Betydligt större belopp än det samlade globala biståndet går från de fattigare länderna till de rikare, i huvudsak genom kapital- och skatteflykt och skuldbetalningar. Att ändra på detta är centralt för att skapa en mer jämlik värld. Det är därför viktigt att kombinera en aktiv biståndspolitik med t.ex. skuldavskrivningar och åtgärder mot skatte- och kapitalflykt. Näringslivets viktiga roll i att betala skatt i utvecklingsländer behöver tydliggöras och Sverige bör som en del i genomförandet av Agenda 2030 arbeta för mer strikta internationella regler mot multinationella företags skatteflykt. Jag anser därför att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som bidrar till en hållbar skuldhäntering i utvecklingsländerna och som motverkar skatte- och kapitalflykt.

När regeringen beskriver det krympande demokratiska utrymmet i många länder saknas det insikt om effekterna av regeringens egen politik som systematiskt slår undan benen för det svenska civilsamhället och dess samsam-

partner i andra länder. Sveriges demokratiska utveckling, framväxten av välfärdssystemet och Sveriges position som ett av världens bästa länder att leva i är till stor del civilsamhällets och folkrörelsernas förtjänst. Sverige har en tradition av att värna civilsamhället och lyfta fram det i internationella sammanhang. Denna tradition håller regeringen nu på att överge. Det får långtgående konsekvenser för viktiga civilsamhällesorganisationer i Sverige och i andra länder. Jag anser därför att regeringen ska agera för att Sverige, som enskilt land såväl som inom EU och FN, ska verka för att värna det demokratiska utrymmet och civilsamhällets roll.

Regeringens omläggning av biståndspolitiken med sänkta anslag och en sammansmältning med handelspolitiken bryter med en lång svensk tradition. Jag utesluter inte att handel kan bidra till att lyfta människor ut fattigdom, men det är något helt annat än bistånd. Utvecklings- och biståndspolitiken handlar inte om att gynna svenska intressen utan om att hjälpa de människor som har störst behov. Det finns en överhängande risk för att regeringens politik leder till ett mer bundet bistånd, vilket är både dyrt och ineffektivt. Biståndspolitiken är en viktig del i arbetet med att nå utvecklingsmålen, och biståndet måste värnas. Det får inte gå till sådant som bör finansieras på andra sätt eller som står i direkt konflikt med utvecklingspolitikens mål. Klimatbiståndet måste t.ex. vara additionellt och inte i huvudsak belasta det befintliga biståndet. Regeringen bör säkerställa att Sverige kopplar allt bistånd och allt utvecklingsarbete till genomförandet av Agenda 2030 och PGU.

Jag anser att riksdagen bör tillkännage detta för regeringen och att finansutskottet således bör tillstyrka motion 2024/25:3299 (V) yrkandena 4, 8 och 9.

4. Sveriges bidrag till det globala genomförandet av Agenda 2030 (C)

Kerstin Lundgren (C) anför:

I likhet med utskottet anser jag att finansutskottet bör avstyrka samtliga motionsyrkanden som tas upp i yttrandet. Jag delar dock inte utskottets motivering i alla delar. Mina invändningar har utvecklats i en reservation till det biståndspolitiska betänkande som utskottet hänvisar till i ställningstagandet (bet. 2023/24:UU8 res. 3).

I korthet handlar det om att jag vill se en substantiell ökning av biståndet genom en återgång till enprocentsmålet. Jag vill också säkerställa att utvecklingspolitiken har som mål att bistå människor som lever i fattigdom och förtryck att förbättra sina villkor, inte att gynna nationella intressen. Det är min bedömning att detta fokus även kommer att främja Sverige och svenska intressen bäst. Biståndet ska vara fritt och obundet och följa OECD:s biståndskommitté Dacs regelverk. Utgångspunkten för det svenska biståndet ska vara de globala målen i Agenda 2030 och de målsättningar i Parisagendan för biståndseffektivitet som svenska aktörer bäst kan bidra till att nå. Det är också viktigt att utifrån målen ta vara på det svenska civilsamhällets erfarenheter som exempel för andra. Det är viktigt att särskilt värna det civila

samhällets organisationer, deras kunskap, erfarenhet, nätverk och engagemang, vilket varken kan eller bör ersättas av statliga eller stora internationella aktörer.

Vidare anser jag att det svenska utvecklingssamarbetet bör kraftsamla runt fyra tematiska mål som är sprungna ur och bidrar till de globala målen för hållbar utveckling. Målen är att skapa hållbara jobb, klimatomställning och tillgång till grön energi, demokratiutveckling och rättsstatens principer samt utbildning för pojkar och flickor.

5. Sveriges bidrag till det globala genomförandet av Agenda 2030 (MP)

Jacob Risberg (MP) anför:

För att nå målen i Agenda 2030 är det avgörande att alla delar av samhället, inklusive civilsamhället, är engagerade och delaktiga. Det finns en rad exempel på hur civilsamhället deltar i arbetet med Agenda 2030 såväl internationellt som nationellt. Det är anmärkningsvärt att regeringen inte bygger vidare på detta etablerade arbetssätt och inte erkänner civilsamhället som en viktig aktör i arbetet med de globala målen. Detta innebär att regeringen inte fullt ut ser civilsamhällets roll, vare sig som en bidragande aktör eller som en röstbärare för en hållbar och rättvis utveckling. Regeringen har genom sina budgetprioriteringar också markerat att den inte ser civilsamhället som en central del av svensk eller global demokrati. Jag anser att regeringen tydligt behöver erkänna civilsamhällets viktiga roll som en bidragande aktör för att nå de globala målen och en rättvis och hållbar värld.

Regeringens skrivelse kan enligt mig kritiseras när det gäller både innehåll och form. Miljöpartiet har i sin motion föreslagit tillkännagivanden om flera kompletteringar. Jag vill här särskilt uppmärksamma avsaknaden av en redogörelse för hur Sverige bidrar till det internationella arbetet för biologisk mångfald. En mer uttömmande och transparent rapportering om detta är nödvändig för att Sverige ska kunna inspirera andra länder att vidta åtgärder för att nå målen inom Agenda 2030. Jag anser därför att regeringen i en handlingsplan om Agenda 2030 ska redogöra för ytterligare åtgärder inom ramen för genomförandet av Kunming-Montrealramverket och redovisa hur svenskt bistånd och annan finansiering bidrar till det internationella arbetet för biologisk mångfald. Detta behövs för att visa hur Sverige ska arbeta för det globala genomförandet av utvecklingsmålen på detta område.

Under flera år har den globala friheten och det demokratiska utrymmet minskat. Den globala demokratiska tillbakagången omfattar även en försämrad situation för människor som försvarar mänskliga rättigheter, vilka i allt högre grad förföljs, trakasseras, fängslas, utsätts för våld och till och med mördas. Detta sker i ett klimat där välfinansierade allianser av värdekonserverativa och populistiska krafter organiserar sig globalt. Att varken demokrati eller mänskliga rättigheter är mål i Agenda 2030 visar hur svårt förhandlingsläget var när målen sattes. Detta förhandlingsläge har därefter försämrats, och några

av de mål som finns med i Agenda 2030 skulle antagligen inte ha gått att få igenom i dag. Därför är Agenda 2030 det bästa globala samlande måldokumentet som finns, och vi måste jobba med det för att inte förlora gjorda landvinningar för en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar värld. Regeringen måste därför lyfta fram vikten av Agenda 2030 i nationella och internationella sammanhang och alltid koppla det till internationella åtaganden om mänskliga rättigheter, demokrati och att ingen får lämnas utanför.

Jag anser att riksdagen bör tillkännage detta för regeringen och således att finansutskottet bör tillstyrka motion 2024/25:3306 yrkandena 7, 12 och 14.